

Scan: <http://www.new.dli.ernet.in/>
PDF: <http://www.KetabFarsi.com>

يك هزار نسخه از كتاب جامع مفیدی در چاپخانه رنگین بطبع رسید .
حقوق طبع برای مصحح كتاب محفوظ است .

به

استاد بدیع الزمان فروزانفر

اهدا میشود

که مصحح مرهون محبت و توجه ایشان است

دیباچه

در تاریخ شهر یزد سه تألیف معتبر داریم. از آن میان دو کتاب تاریخ یزد تألیف جعفری^۱ و تاریخ جدید یزد تألیف احمد کاتب^۲ که هر دو از آثار قرن نهم هجری است طبع شده است. سومین کتابی است بنام جامع مفیدی تألیف محمد مفید بن نجم الدین محمود بافقی معروف به محمد مفید مستوفی از تألیفات قرن یازدهم هجری که مرحوم محمد قزوینی آنرا یکی از بیست کتاب مهمی می دانست و طبعش را به وزارت فرهنگ توصیه و تأکید فرموده بود. همین کتاب حاضر است. متأسفانه از این کتاب که در اساس در سه مجلد بوده است فقط مجلد سوم بصورت کامل وجود دارد که اینک به سرمایه آقای محمد حسین اسدی مدیر و صاحب کتابفروشی اسدی بطبع می رسد.

از سال ۱۳۲۴ شمسی که به جمع آوری اطلاعات و مدارک و منابع در احوال رجال تاریخ و ادب یزد و حوادث تاریخی آن شهر مشغول شدم با جامع مفیدی آشنایی یافتم و از همان هنگام آرزو می کردم که توفیق طبع کتاب را بیابم. بیش از ده سال از این اندیشه گذشت تا اینکه تصحیح و طبع تاریخ یزد تألیف جعفری را آغاز کردم. در تصحیح مشکلات آن کتاب و تکمیل مواد تعلیقات آن ناچار از مراجعه به جامع مفیدی شدم و بر مطالب مفید کتاب و اهمیت مخصوص آن وقوف بیشتر و دقیق تر یافتم و امید طبع آن را مجدداً در دل می پختم.

از قضای روزگار، مدتی دراز از انتشار تاریخ یزد نمی گذشت که آقای محمد حسین اسدی مژده آورد که آقای سید علی رضا آصف پور وزیر از اخیار شهر یزد و مقیم حیدرآباد هندوستان عکس نسخه خط مؤلف جامع مفیدی را از لندن بمنظور

۱- تاریخ یزد، تألیف جعفر بن محمد جعفری، بکوشش ایرج افشار، نگاه ترجمه نشر کتاب،

تهران ۱۳۳۸ ش.

۲- تاریخ جدید یزد، تألیف احمد بن حسین بن الکاتب، اداره فرهنگ یزد، یزد ۱۳۱۷ ش.

طبع تهیه کرده و چون وسائل چاپ آن در هندوستان برای وی میسر نیامده عکس را به طهران آورده است و در اختیار ما می گذارد تا بچاپ برسانیم . پیشنهاد آقای آصف پور و تعهد آقای اسدی از لحاظ مخارج طبع آن مرا بر تصحیح و نشر کتاب که آرزوی دیرین بود مایل و راغب کرد .

نسخه‌ای که از لندن آقای آصف پور عکس گرفته به شرحی که بعداً در تفصیل مربوط به نسخه‌های جامع مفیدی خواهیم دید به خط مؤلف است . اما چون در مواردی کلمات ناخوانا و ریخته بود از آقای سید علی محمد وزیری خطیب و روحانی و الامقام یزد و محیی مسجد جامع عتیق آن شهر درخواستم که نسخه اهدائی خود به کتابخانه مسجد جامع را استثناءً بعلت امر خیری که در پیش بود در اختیارم بگذارند . ایشان که خیر محض را وجهه همت و روش دوران حیات خود قرار داده اند محض خیر و بلحاظ صلاح و سابقه لطف نسخه مذکور را فرستادند و مرا در این امر مدد کار شدند . مطالب گفتنی درباره نسخه‌های این کتاب و شرح احوال مؤلف و چگونگی طبع کتاب در موارد اختلاف نسخه بدلیها و تاریخ تألیف و دیگر نکات را در مقدمه خواهم گفت . سزااست که این سطور را به تشکر از بزرگواری و گشاده دستی آقای آصف پور و دانش دوستی و مهربانی آقای سید علی محمد وزیری پایان آورم . همچنین باید از لطف آقای محمد حسین اسدی که طبع کتاب را با سرمایه خود تعهد کردند اظهار امتنان کنم و توجه ایشان را سپاس بگزارم . معاضدت علمی و همکاری دوستانه آقایان محمد تقی دانش پژوه و دکتر عباس زریاب خویی مایه امتنان قلبی است .

نا گفته نگذرم که در طبع این کتاب دو عالم جلیل دوران آقایان سید حسن تقی زاده و بدیع الزمان فروزانفر مؤید و مشوق راستین بوده اند و الطاف کریمانه ایشان در حمایت و رعایت نگارنده موجب پیشرفت و گرم شدن او در کار بوده است . ذکر خیر جنابان دکتر محمود مهران و دکتر عیسی صدیق وزیران سابق فرهنگ را وظیفه حق شناسی و حسن ختام این دیباچه قرار میدهم .

مقدمه

مؤلف

شرح احوال نویسنده کتاب بقلم خود مؤلف با شیوه سخن پردازیهای شاعرانه و عبارت سازیهای مرسوم عهد صفوی بطور مبسوط در صفحات ۷۴۲-۸۱۶ (مقاله پنجم) همین کتاب مندرج است و خوشبختانه خود تاریخ حیاتش را بجای گذاشته است. در اینجا برای اطلاع بر سوانح ایام زندگانی وی خلاصه مطلب نقل میشود. مؤلف از مردم بافق (میان یزد و کرمان) است. جدش موسوم به حبیب الله بود و پدرش نجم الدین محمود بافقی نام داشت (ص ۸۶۶). محمد مفید با توسلات و تشبثات مدت چهار سال در امور دیوانی صاحب مقام شد. بدین صورت که در ۱۰۷۷ به سمت مستوفی اوقاف یزد و در ۱۰۷۹ به نظارت اوقاف آنجا برگزیده شد. در ۱۰۸۱ دست از نظارت اوقاف کشید و با صفهان رفت و از طریق فارس بسوی بصره آمد و پس از زیارت عتبات با کشتی از بصره در سال ۱۰۸۲ سفر هندوستان اختیار کرد. در شهر بصره به تألیف جامع مفیدی آغاز کرد. نخستین شهر هندوستان که مقر اقامت او قرار گرفت بندر سورت بود. بعداً به دهلی رفت و سپس خود را به حیدرآباد کشانید. سفری به برهانپور رفت (در ۱۰۸۴) و مجدداً به دهلی بازگشت (۱۰۸۶). در صفر ۱۰۸۸ در او جان بود و خدمت شاهزاده محمد اکبر را دریافت و لقب «خان سامانی» بدو عطا شد. سال بعد بحضور شاهزاده مولتان رسید. در همین شهر بود که در جمادی الاولی ۱۰۹۰ پس از هشت سال که دائم مدرس بود تألیف کتاب جامع مفیدی را پایان آورد. بنا بر مسطورات «مختصر مفید» که بعد ازین آنرا خواهیم شناخت مؤلف در سال ۱۰۹۱ در لاهور بوده و تألیف کتاب مختصر مفید را در آن شهر با اتمام رسانیده است. تاریخ وفات وی معلوم نیست. مسلم است تا ۱۰۹۱ که سال اتمام تألیف مختصر مفید است در حیات بوده است. ایوانف در فهرست نسخ خطی انجمن آسیایی بنگال سال وفات او را ۱۰۸۵ یا ۱۰۹۱ می نویسد و بدون تردید وجه اول غلط است.

تألیفات

۱- جامع مفیدی مهمترین اثر محمد مستوفی است که مؤلف آنرا در سه مجلد تألیف کرده است. جلد اول به تاریخ یزد از عهد اسکندرالی امیر تیمور گورکان و جلد دوم به تاریخ پس از آن تا دوران شاه سلیمان که مؤلف معاصر او بوده است، اختصاص دارد. جلد سوم که اینک انتشار می یابد و با اهمیت تراز دو مجلد دیگر است اختصاص به شرح احوال رجال (اعم از دیوانیان و مستوفیان و کلاتران و

شاعران و هنرمندان و قاضیان و فقیهان و دیگر اصناف) و وصف نواحی بزد از لحاظ تاریخی و جغرافیائی و ابنیه و آثار داخل شهر دارد. چنانکه پیش از این اشاره شد این کتاب میان سالهای ۱۰۸۲-۱۰۹۰ تألیف شده است.

دربارهٔ نسخ این کتاب و اینکه کدام يك اجزاء آن موجود است پس از این سخن خواهیم گفت.

۲- مختصر مفید: کتابی است در جغرافیا با الحاق بعضی مطالب تاریخی که بیشتر بتاريخ اتمه و پادشاهان صفوی ارتباط دارد. مؤلف تألیف این کتاب را در ۱۰۸۷ در دکن (هندوستان) شروع میکند و در سال ۱۰۹۱ در لاهور پایان می‌رساند.

وصف شهرهای هر ناحیت و مملکت در این کتاب بترتیب الفبایی تنظیم شده است و ترتیب آن طبق نسخه موجود در موزه بریتانی بدین شرح است:

عراقین، عراق عرب، عراق عجم، آذربایجان، اران و مغان، ارمنیه، مفازه بین کرمان و قهستان، ناحیهٔ پهلوی، چخورسعد، خراسان، خوزستان، دیاربکر و دیار ربیع، سیستان، زابلستان و نیمروز، شیروان، طبرستان، دماوند، خوار، رستم‌دار، مازندران، فارس، کرمان، گیلانات، کردستان، گرجستان، کج و مکران، داغستان، دریای عمان و جزایر آن. (از کتاب «تالیفات فارسی» تألیف استوری اقتباس شد)

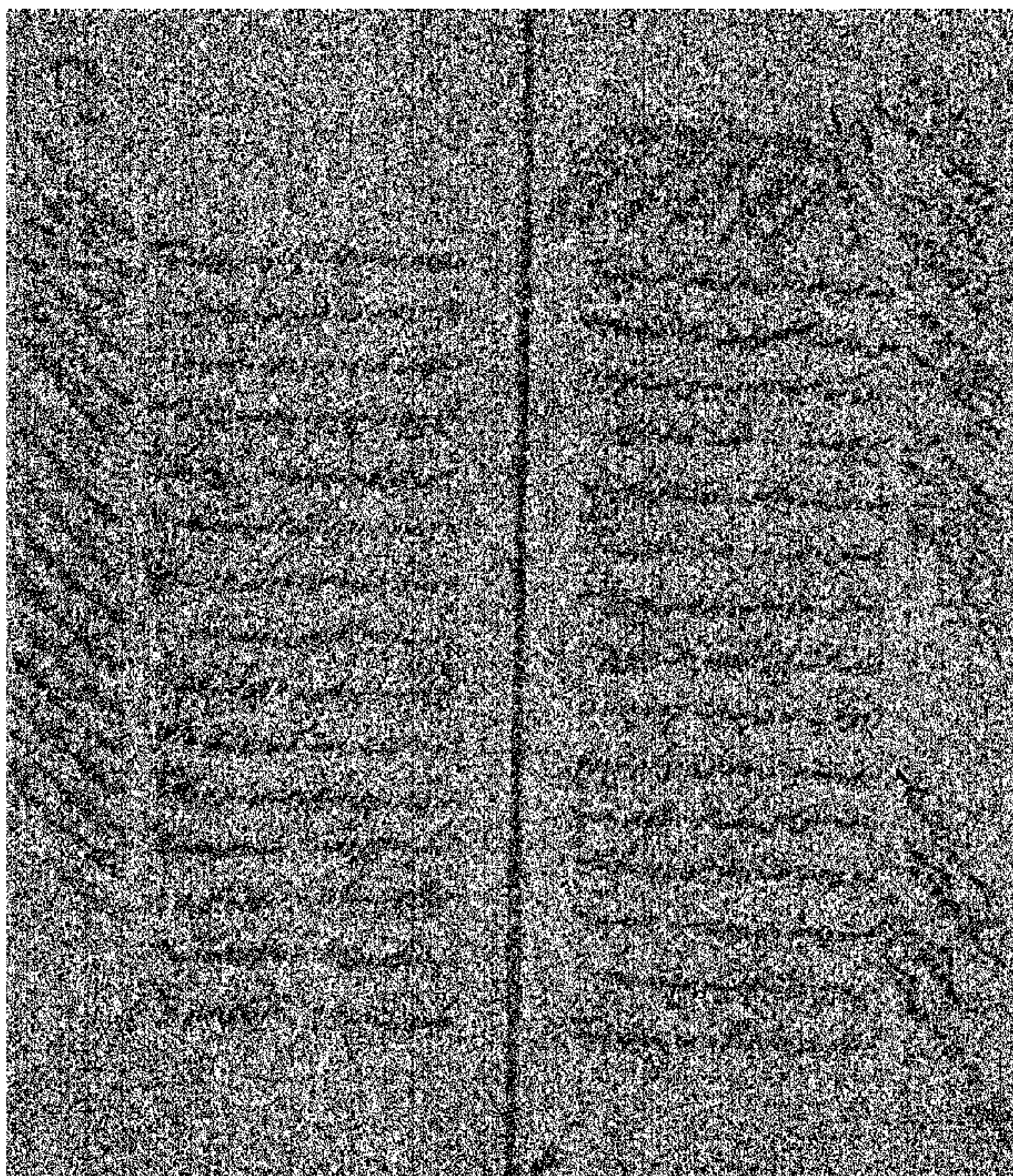
مؤلف در تألیف این کتاب کتابهای نزهة القلوب و عجایب البلدان و معجم البلدان و صور الاقالیم و عین العیة و حبیب السیر و هفت اقلیم را در دست داشته است.

قسمتی از مختصر مفید مربوط به شهرها و بنا در جنوبی را ژان او بن Jean Aubin فرانسوی بعنوان *Quelques Notices du Mukhtasar-i Mufid* در جلد ششم فرهنگ ایران زمین (ص ۱۶۴-۱۷۷) با مقدمه‌ای بطبع رسانیده است.

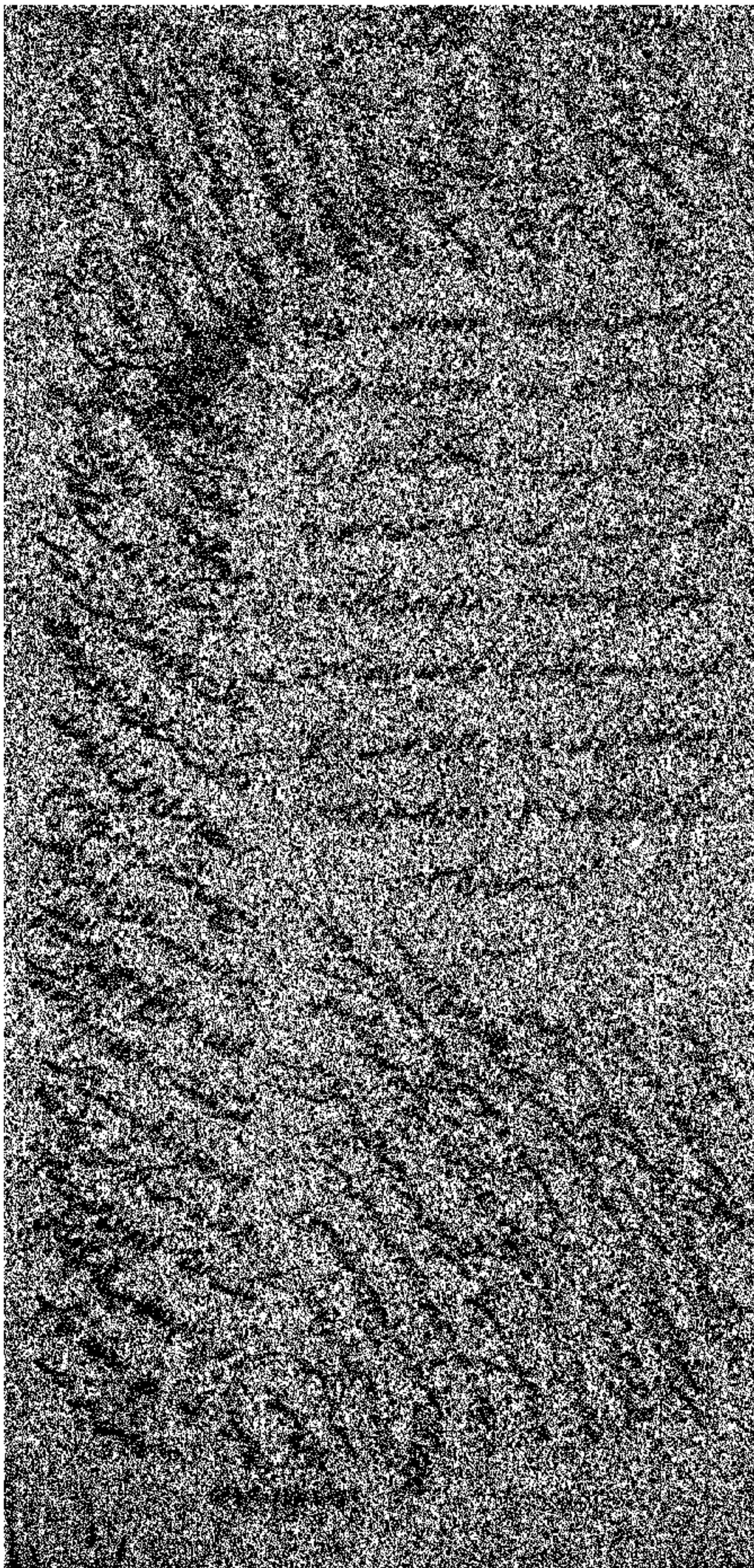
از مختصر مفید يك نسخه می‌شناسیم و آن متعلق بموزه بریتانی و قسمتی از آن بخط خود مؤلف است و اساساً کتابت نسخه حدود سال (۱۰۹۱) یعنی زمان تألیف آنست. (جلد اول فهرست نسخه‌های خطی فارسی، تألیف ریو، جلد اول ص ۲۷۴ ب - ۲۸ الف، شماره Add. 10,583)

۳- مجالس الملوك: متضمن بر جداول سلاطین ایران تا سال ۱۰۴۹ که در ۱۰۵۲ در عهد شاه عباس دوم تألیف شد و نسخه‌ای از آن در کتابخانه ملی پاریس موجود است (فهرست کتابخانه ملی پاریس، تألیف بلوشه، جلد اول شماره ۳۹۴).

۴- دیوان: ولادیمیر ایوانف در فهرست نسخ خطی فارسی انجمن آسیایی بنگال (جلد اول ص ۳۵۷ شماره Nb/130 و جلد دوم ص ۲۰۰ شماره II/508) دو نسخه از دیوان مفید معرفی میکند. نسخه شماره Nb/130 ناقص و مورخ ۱۰۸۹ است. اما نسخه II/508 بنا به تحقیق مستشرق اتحاد جماهیر شوروی ا.م. میرزایف از آن شاعر دیگری همنام

عكس دو صفحه از اواسط نسخه موزه بریتانی بخط مؤلف

عكس صفحة آخر نسخة موزة بريناني بخط مؤلف

و هم‌عصر محمد مفید یزدی و موسوم به محمد بلخی است. که در تذکره نصر آبادی هم ذکر شاعر اخیر مندرج است. (نگاه کنید به «مفید یزدی و مفید بلخی» بقلم میرزا یف در مجله «مسائل خاورشناسی شوروی» شماره ۵ سال ۱۹۵۹ ص ۱۷۰-۱۷۸)

۵- شرح احوال: بمناسبت نسخه جداگانه‌ای که از آن کتابت شده استوری آنرا تألیف مستقلی محسوب کرده‌است (استوری، ص ۳۵۲) ولی مقصود همان مقاله پنجم کتاب جامع فیدی است.

تألیف جامع مفیدی در بصره سال ۱۰۸۲ آغاز شد و در مولتان بسال

۱۰۹۰ خاتمه پذیرفت. کتاب در سه مجلد است.

مجلد اول: از اسکندر تا امیر تیمور.

مجلد دوم: از ابتدای صفویه تا شاه سلیمان (این قسمت در شاهجهان‌آباد

تألیف شده است در ۱۰۸۸).

مجلد سوم: جغرافیا و احوال رجال یزد با انضمام سرگذشت مؤلف و خاتمه در عجائب بلدان

است. نسخه‌های این کتاب تا آنجا که من دیده‌ام و شنیده‌ام بشرح زیر است:

جلد اول

ازین جلد قسمتی در کتابخانه ملی پاریس (جلد اول شماره ۱۵۳) و عکس همان

در کتابخانه مرکزی دانشگاه طهران موجود است.

جلد دوم

فقط منتخباتی ازین جلد بعنوان تاریخ سلاطین در جزء مجموعه Or.1463 موزه بریتانی

نقل شده است (جلد سوم فهرست تألیف ریو ص ۱۰۳۹ الف). از نسخه کامل این جلد

هیچگونه اطلاعی در دست نیست.

جلد سوم (یعنی کتاب حاضر)

۱) موزه بریتانی (لندن) به خط مؤلف: نسخه ایست که اساس کار مادر طبع کتاب

بود و عکس صفحاتی از آن در این مقدمه طبع شد. این نسخه در دو قسمت صحافی شده و به شماره‌های

Or210 و Or211 (فهرست ریو جلد اول ص ۲۰۷ - ۲۰۸ ب) در موزه بریتانی ضبط است.

فیلم و عکس این نسخه را آقای آصف پور وزیر تهیه کرده و در اختیار من گذارده‌اند.

۲) کتابخانه ملی (پاریس): این نسخه زیر نظر مؤلف در سال ۱۰۹۰ کتابت شده

است (شماره ۲۰۹۴ جلد چهارم فهرست نسخ خطی فارسی تألیف بلوشه).

۳) کتابخانه مسجد جامع یزد (وقفی آقای سید علی محمد وزیری): که در

طبع کتاب مورد استفاده من بود و نسخه بدلهای مهم آن در ذیل صفحات ذکر شد. این

نسخه بقطع رحلی و به خط نستعلیق و مورخ ۱۲۲۴ هجری است.

۴) کتابخانه مجلس (تهران): نسخه جدید نویس قطع وزیری و جزء کتابخانه

اهدائی ناصرالدوله فیروزاست .

(۵) کتابخانه ملک (طهران): نسخه جدید نویس به قطع رحلی است .

(۶) کتابخانه مرکزی دانشگاه: شامل قسمت شرح احوال شاه نعمه الله ولی و نسخه جدید نویس است. (۱)

(۷) کتابخانه بودلیان (اکسفورد): شامل قسمت شرح احوال مؤلف (شماره ۴۳۳، فهرست کتابخانه مذکور صفحات ۴۱۵ - ۴۱۵) .

(۸) سعید نفیسی: نسخه نو نویس از روی نسخه متعلق به شکوهی یزدی (۲).

ماخذ
محمد مستوفی درتألیف جامع مفیدی از کتب متعدد استفاده کرده است
که ذکر نام آنها را درینجا لازم می دانم.

جامع مفیدی ۱- تاریخ آل مظفر یا تاریخ معینی مظفری: منظور مواهب الهی

تألیف معین الدین معلم یزدی است که قسمتی از آن به عنوان جلد اول توسط آقای سعید نفیسی
طبع شده است (تهران، ۱۳۲۶).

۲- تاریخ اسکندری (۴).

۳- تاریخ جهانگیری (اقبالنامه)

۴- تاریخ خراسان (۴).

۵- تاریخ عالم آرای عباسی تألیف اسکندربیک ترکمان .

۶- تاریخ جدید یزد تألیف احمد کاتب (قرن نهم) که چاپ مغلوطنی از آن در یزد شده است.

۷- تاریخ قدیم و جدید یزد- گمان نمی رود که کنایی باین نام وجود داشته، شاید مقصود

مؤلف دو کتاب تاریخ یزد یکی تألیف جعفری و دیگری تألیف کاتب باشد .

۸- تاریخ یزد: باید مقصود همان تاریخ جدید یزد باشد .

۹- تاریخ یورش قندهار .

۱۰- تذکره دولت شاه سمرقندی .

۱۱ تذکره علی بنیهان (= رساله ...)

(۱) این قسمت را ژان اوین از روی نسخه موزه بریتانی و استفاده از نسخه سعید نفیسی در جزء
کتاب مجموعه در ترجمه احوال شاه نعمه الله ولی کرمانی (انتشارات قسمت ایران شناسی انستیتو ایران
و فرانسه، طهران ۱۳۳۵) طبع کرده است (ص ۱۳۳-۲۶۸) . بنا به شرحی که ولادیمیر ایوانف در
فهرست نسخ خطی فارسی انجمن آسیایی بنکال (ج ۱، ۲۵۷) می نویسد همین قسمت در طهران
چاپ سنگی هم شده بوده است .

(۲) نسخی که من ندیده ام یکی از آن مرحوم شکوهی یزدی و دیگر از آن آقای تقی مشیری
یزدی است .

- ۱۲- حبيب السیر تألیف خواندمیر .
 ۱۲- دستورالوزراء تألیف خواندمیر .
 ۱۴- روضة الشهداء ظاهراً مقصود تألیف مولانا نورالله یزدی است که از آن در صفحه ۳۸۲-۳۸۳ ذکر گرفته است .
 ۱۵- روضة الصفا تألیف میر خواند .
 ۱۶- سلم السموات تألیف شیخ ابوالقاسم کازرونی .
 ۱۷- عجایب البلدان .
 ۱۸- عجایب المخلوقات تألیف زکریای قزوینی (ترجمه فارسی) .
 ۱۹- فرهنگ (؟) .
 ۲۰- نگارستان تألیف غفاری .
 ۲۱- وقف نامه سید رکن الدین محمد که مؤلف در اختیار داشته و اکنون با همکاری آقای دانش بزوه متن آنرا در جلد نهم فرهنگ ایران زمین بطبع میرسانم .
 ۲۲- هفت اقلیم تألیف امین احمد رازی .

فوائد کتاب

جامع مفیدی علاوه بر آنکه در تاریخ یزد و جلد سوم آن اختصاصاً محتوی بر ترجمه احوال رجال و وصف ابنیه و آثار شهر یزد است تألیفی است که بسبب احتوا و اشتمال بر اصطلاحات دیوانی و مناصب شرعی و عرفی و تشریح اصناف و طبقات مردم و وضع اوقاف و طرز عزل و نصب حکام و وزراء و ناظران و متصدیان حکومت و چگونگی مراتب و مدارج امور لشکری و اداری و بطور کلی بیان اوضاع جامعه عهد صفوی در تحقیقات تاریخی و تتبعات اجتماعی فوق العاده مفید واقع میشود .

ترجمه احوال بسیاری از بزرگان و دانشمندان بخصوص آن طبقه از رجال یزد که از ایران هجرت کرده و در هندوستان زندگی میکرده اند منحصر به همین کتاب است و در جای دیگر ذکر آنها دیده نمیشود .

از مطالب جالب این کتاب اطلاعاتی است که جسته گریخته و استطراداً در باره زردشتیان بدست می آید و بخوبی میتوان طرز زندگی گمانی و چگونگی حیثیت مدنی و حقوق اجتماعی آنها را اجتماع آن عهد پی برد . مخصوصاً معلوم میشود که برای زردشتیان کلانتر مخصوص معین میشده و توجه و رعایت نسبت به حقوق آنها مورد نظر بوده است .

از لحاظ جغرافیای، تاریخی کتاب جامع مفیدی تألیف کم مانندی است . بنا بر محتویات این کتاب یزد به هفده محله تقسیم میشده است . فصلی مفصل از کتاب به تاریخ احداث دیه ها و وقتهاها و آب انبارها و مسجدها و مدرسه ها اختصاص داده شده است .

جامع مفیدی قسمتی از وقایع عهد صفوی را نیز شامل است و محققین عصر صفوی میتوانند اطلاعات مفیدی درباره حوادث آن دوران ازین کتاب اخذ کنند

رسم الخط و اغلاط

در طبع کتاب رسم الخط امروزی رعایت شد. اغلاط و سهوهای مؤلف در تحریر نسخه تا آنجا که لازم بود اصلاح شد. متأسفانه غلط چاپی بیش از آنچه انتظار من بود در کتاب پیدا شده است. صورتی از آنها را در پایان بدست داده ام و از خوانندگان تمنی دارم همه آنها را قبل از قرائت کتاب اصلاح فرمایند. کتاب نسخه بدل زیاد ندارد. زیرا نسخه ای اساس طبع قرار گرفت که دست نویس مؤلف است و اعتبار آن مسلم، اما در پاره ای از موارد اختلاف میان نسخه اساسی و نسخه وزیری بنحوی بود که صرف نظر کردن از ذکر نسخه بدل میسر نبود. در این موارد نسخه بدل از نسخه وزیری در ذیل صفحه ثبت شد.

آیات قرآنی و احادیث و جملات عربی در همه موارد میان « » قرار داده شد و فهرستی از آیات با شماره آیه و سوره در آخر کتاب منظم گردیده است.

از زشتیهای طبع فرسودگی و ریختگی حروف بعضی از کلمات و بخصوص افتادگی نقطه های حروف است. متأسفانه میسر نبود که همه این موارد را در غلطنامه ذکر کنم. در پایان متن کتاب جامع مفیدی متن وقف نامه میر چقماق شامی والی یزد در عهد شاهرخ تیموری و بی بی فاطمه خاتون زوجه او که کمیاب بود بطبع رسید.

متن وقف نامه سیدرکن الدین هم در نظر بود که ضمیمه همین کتاب نشر شود اما چون کتاب بیش از اندازه قطور و کلان می شد و آن وقف نامه خود کتابی در حدود دو بیست صفحه است ناگزیر از طبع آن در ضمیمه کتاب حاضر خود داری شد. (۱)

ایرج افشار

کوشک (اورا)، ۱۸ مرداد ۱۳۴۰

۱- وقف نامه مذکور با همکاری آقای محمد تقی دانش پژوه اصلاح شد و در مجله فرهنگ ایران

زمین سال نهم (۱۳۴۰) بطبع می رسد.

فهرست مطالب کتاب

مقاله اول

در بیان احوال سادات و بزرگان و وزراء و کلانتران و مستوفیان و مین باشیان و مباشرین اوقات و اعمال خیر و سرکاران دیوان و آن مشتمل است بر هفت مجلس ...

مجلس اول: در ذکر سادات عظام * ۲
گفتار در ذکر شمه ای از استقلال عالی حضرت سیادت منقبت خلاصه دودمان رسالت میرزا محمد امین میر جمله ۹۰

ذکر مجملی از احوال سلاله خاندان رسالت امیر جلال الدین حسن و اولاد او ۹۴
بیان احوال سید نجیب خطیب امیر زین العابدین روغنی و اولاد او ۹۶

بیان مجملی از احوال سادات نور بخش ۱۰۴
حضرت عالی نسب گرامی حسب روح سعادت و بزرگواری سلاله سلسله امامزاده میرزا محمد رفیع عریضی ۱۰۷

حضرت سیادت منقبت افتخار آل سیدالوری خلف دودمان آل عبا میرزا محمد کاظم دادائی ۱۱۱

مجلس دوم: در ذکر حکام و

وزراء عالی مقام

گفتار در ذکر احوال خطیر الملك ابو منصور یزدی ۱۱۶

گفتار در بیان احوال قدوه اصحاب قلم و ملاز

ارباب مددخواجه شمس الدین ۱۱۷

ذکر حکومت خواجه بهاء الدین محمد در اصفهان ۱۱۹

گفتار در بیان وصول اختر طالع مجدد الملك یزدی باوج اقبال ۱۲۲

گفتار در بیان نجات یافتن خواجه عطاء ملك و کشته شدن مجدد الملك ۱۳۰

بعضی حالات که در ایام وزارت خواجه شمس الدین روی داد ۱۳۳

گفتار در ذکر شهادت شمس الدین محمد صاحب دیوان ۱۳۶

عمارت خواجه سعید شهید خواجه شمس الدین محمد در دار العبادة یزد ۱۴۱

ذکر احوال خواجه شمس الدین تازیکو ۱۴۴
گفتار در بیان شمه ای از احوال خواجه رشید و ذکر شهادت آن جناب بسعی خواجه علی شاه و حکم سلطان ابو سعید ۱۴۴

بیان عمارات مرحوم شهید خواجه رشید در خطه یزد ۱۴۸

گفتار در بیان شمه ای از حال صاحب سعید خواجه غیاث الدین محمد ۱۴۹

گفتار در ذکر احوال سید غیاث الدین علی یزدی در بیان بنای مدرسه غیاثیه چهارمنار ۱۵۰

ذکر مجملی از احوال سید عضد یزدی ۱۵۲

- ۱۷۲ عبدالله ولد میرزا سلیمان جابری
ذکر مجملی از احوال غازی بیک و بیان وصول
کو کب طالع او بدرجه شرف و اقبال و تغیر
مزاج خاقان گیتی ستان نسبت بوزیر نادان و
سوختن خرمن عمر او به آتش خشم جانسوز ۱۷۶
ذکر انهدام بنای زندگانی غازی بیک و
۱۸۱ غضنفر بیک بحکم ملک اکبر
۱۸۲ ذکر اقتدار محمد زمان بیک
۱۸۴ بیان عمل خواجه ابراهیم خلیل
ذکر مجملی از احوال محمد امین شوره بیز
خراسانی ۱۸۵
۱۸۵ خواجه شهابای کرمانی
گفتاری در ذکر احوال مرحمت پناه میرزا
حسنعلی اصفهانی و بیان وزارت او در بلدة
فردوس نشان یزد ۱۸۸
ذکر وزارت میرزا عنایة الله اصفهانی ۱۸۹
گفتار در ذکر مجملی از احوال مرحمت پناه
الواصل الی رحمة الله میرزا خلیل الله ۱۹۰
ذکر وزارت میرزا شاه طاهر در خطه یزد ۱۹۲
ذکر وزارت دستور عدالت آئین میرزا معین
در بلدة جنت قرین یزد ۱۹۳
ذکر عمارت وزیر نیکو و نهاد در ولایت
یزد ۱۹۴
گفتار در ذکر مجملی از آثار وزارت و اقبال
پناهی نتیجه الاعظام والاعالی صفی قلبی بیک خلف
ارشدمقرب الحضرت الخاقانی شمس محمد علی
بیکا ناظر بیوتات سرکار خاصه ۱۹۵
گفتار در بیان وصول میرزا جعفر بامرو وزارت و
ذکر بعضی وقایع روزگار که در آن اوان
روی داده ۱۹۸
ذکر مجملی از احوال وزارت پناه حاجی محمد
- ۱۵۴ ذکر خواجه ضیاء الدین دادیان
گفتار در ذکر خواجه رکن الدین صاعد و بیان
مدرسه بسحاقیه مشهور به صاعدیه ۱۵۴
گفتار در ذکر خواجه غیاث الدین محمد حافظ
رازی و ساختن آن جناب مدرسه حافظیه واقع
در اهرستان ۱۵۵
گفتار در بیان شمه ای از احوال شاه نظام کرمانی و
ذکر وزارت او بفرمان حضرت شاهرخی ۱۵۷
جولان کردن جواد خوش رفتار بنان در فضای
احوال دستور عدالت بنیان خواجه عماد الدین
مسعود ۱۶۰
ذکر عمارتی که معمار همت وزیر خجسته صفات
عاقبت محمود خواجه عماد الملة والدین مسعود
در دارالعبادة یزد ساخته ۱۶۱
ذکر سردفتر و زرای آفاق خواجه ضیاء الدین
محمد ۱۶۲
خلف وزیر عاقبت محمود خواجه عماد الدین
مسعود ۱۶۳
ذکر احوال صاحب خواجه شمس الدین محمد
طاهر یزدی ۱۶۴
گفتار در بیان مجملی از احوال عالی جناب
غفران پناه صاحب اعظم خواجه معین الدین علی
میبیدی ۱۶۵
ذکر عمارات صاحب الخیرات والمبرات الموفق
بتأیید الملك الولی خواجه معین الدین
علی ۱۶۶
ذکر احوال خواجه محمد شریف ۱۶۷
ذکر مجملی از احوال مقرب الخاقان سلیمان
الزمانی آقا جمال الدین محمد مهتر جمال ۱۶۹
جولان کردن کمیت واسطی نژاد در عرصه
صحایف احوال زبده الاکابر والاعالی میرزا

۲۵۴	میرزا صدرجهان	باقربیک ولد محمد قاسم بیگ وزیر چهارم ۲۰۴
۲۵۵	میرزا حسنا متخلص به واهب	ذکر شمه‌ای از احوال خیرمآل و بیان حسن اخلاق
۲۶۲	میرزا حسین	وسیرت ستوده خصلت وزارت دستور الوزراء
۲۶۳	میرزا همتایون	الله قلی بیگ وزیر دارالعباده یزد ۲۰۶
۲۶۵	خواجه قطب‌الدین خسرو شاه	ذکر شمه‌ای از علو نسب و وزیر ستوده خصال و
۲۶۶	معز احمد	بیان وصول کوکب طالع آباء و اجداد و اعمام از
۲۶۷	امیر محمد طاهرا	آصف صفات ملکی ملکات بدرجه شرف
۲۶۹	زینا امیر سیدعلیا	اقبال ۲۱۰
۷۰	میرزا محمد ابراهیم	ذکر مجملی از صفات و شمه‌ای از اوصاف امیر
مجلس پنجم: در بیان احوال میرباشیان و یوزباشیان		عالیجاه عدالت شعار کلب علیخان بیگلربیگی
۲۷۳	مولانا شرف‌الدین علی بافقی	ایران و رسیدن کوکب طالع آن عالی مقام بدرجه
۲۷۸	جلالا محمدا	شرف و اقبال ۲۱۳
۲۸۲	میرزا عنایت بیگ	ذکر صادرات احوال و واردات افعال حضرت
۲۹۱	میرزا اسلطان مسعود	ستوده صفاتی الله قلی بیگ در بیان شمه‌ای از
۲۹۴	محمد حسین بیگ	وقایع ایام اقبال آن سعادت‌مند ۲۱۶
۲۹۵	میرزا فخرالدین احمد	ذکر عمارات از آصف خجسته صفات در بلده
مقاله ثانیه		طیبه یزد ۲۲۶
در ذکر علماء و قضاة و محاسبان و واعظان و خطباء و منجمان و حفاظ و اطباء و شعراء و اشراف و اعیان		ذکر احداث باغ صفی آباد واقعه در موضع
فصل اول: در بیان شمه‌ای از احوال علماء و فضلاء		اهرستان ۲۲۷
۲۹۹	مولانا شرف‌الدین علی یزدی	ذکر باغ خلیل آباد ۲۲۷
۳۰۵	مولانا مؤمن حسین یزدی	ذکر انتقال الله قلی بیگ به عالم جاودانی ۲۲۹
۳۰۸	مولانا محمد صادق	مجلس سیم: در ذکر کلانتران با احتشام
۳۰۹	مولانا محمد باقر	میرزا محمد حکیم کلانتر ۲۴۴
۳۱۰	مولانا محمد مقیم	مجلس چهارم: در ذکر مستوفیان
۳۱۵	شفیعا محمدا	عطار و نشان و ارباب قلم
۳۱۸	علاء‌الدین محمد	خواجه عبدالقادر خلف ارشد خواجه کمال‌الدین
		محمد اشکدزی ۲۵۱
		خواجه کمال‌الدین ابوالعالی ۲۵۲
		خواجه شهاب‌الدین قاسم ۲۵۳
		امیر جلال‌الدین حسن اصفهانی ۲۵۳
		وجه‌الدین قاصی افضل ۲۵۴

۳۴۲	میرزا علی بافقی	۳۱۹	امینا محمدا عادل
۳۴۳	میرزا مظفر شیخ دادائی	۳۱۹	مولانا محمد داود
۳۴۳	نورا محمدا جلد	۳۲۰	مولانا شریف مزنگ
۳۵۰	ملا محمود اردکانی	۳۲۱	نورا محمدا اعلمی
۳۵۱	شیخ یحیی معلم اردکانی	۳۲۳	مولانا زین الدین
۳۵۱	ملا محمد کوزه گر	۳۲۵	مولانا وجیه الدین فضل الله
	فصل دوم : در ذکر احوال	۳۲۶	امیر محمد صالح اردکانی
	قضاة اسلام	۳۲۷	حاجی محمد تقی استیفاچی
۳۵۳	قاضی کمال الدین میر حسین یزدی	۳۲۸	مولانا محمد شرفی
۳۵۶	شیخ علی صبح جبل عاملی	۳۲۹	مولانا معین الدین معلم
۳۵۸	امیر عبد الغفار میر بزرگ	۳۳۱	مولانا عبد الله یزدی
۳۵۸	شاه عبد العلی	۳۳۱	مولانا حاجی حسین اردکانی
۳۵۹	میرزا محمد مؤمن	۳۳۱	مولانا سلطان حسین ندوشنی
۳۶۰	امیر غیاث الدین محمد	۳۳۲	مولانا عباس گیلانی
۳۶۰	نورا محمد مفتی	۳۳۳	مولانا عبد الله عادل
۳۶۱	میر محمد صفی	۳۳۴	خواجه محمد زکی
۳۶۱	امیر معز الدین محمد	۳۳۵	میرزا شیخ احمد دادائی
۳۶۳	امیر محمد جعفر مفتی	۳۳۶	مولانا محمد حسن مصلائی
۳۶۴	قاضی صفی الدین محمد	۳۳۶	شهابا مولانا عبد اللهها
۳۶۸	قاضی محمد حسن	۳۳۷	میرزا تقی فرزند محمد رضا بندشی
۳۶۹	میرزا عبد اللهها	۳۳۷	مولانا محمود طبسی
۳۷۲	آقا بدیع	۳۳۷	مولانا علی
۳۷۴	میرزا محمد باقر امامی اصفهانی	۳۳۸	مولانا رفیع محمدا اردکانی
۳۷۵	مولانا شاه تقی نایب الصداره	۳۲۹	شیخ زاده محمد حافظ
۳۷۶	میرزا محمد معصوم	۳۴۰	ملا محمد طاهر
۳۷۷	مولانا ابوالبقا	۳۴۰	خواجه عبد الغالب
۳۷۸	امیر محمد مؤمن بفروئی	۳۴۰	مولانا هدایه الله آبشوری
۳۷۸	میر عبد المطلب اشکذری	۳۴۱	مولانا قطب
۳۷۸	قاضی محمد حسن	۳۴۱	خواجه اسماعیل مصلائی
۳۷۸	قاضی افضل	۳۴۲	مولانا عبد الباقي
		۳۴۲	امیر محمد رفیع
		۳۴۲	شیخ یحیی عشیره اردکانی

۴۰۳	مولانا بهاء الدین هزاراسب	۳۸۰	فصل سوم
	فصل ثامن: اطبا و حکما		در ذکر محتسبان
۴۰۶	مولانا مؤید الدین محمد	۳۸۲	فصل چهارم: واعظان
۴۰۶	مولانا سالک الدین	۳۸۳	مولانا نورالله واعظ یزدی
۴۰۷	میرزا انجیم بیگ	۳۸۴	مولانا هدایت حسین
۴۰۸	میرزا عبدالکریم	۳۸۷	مولانا نورالله
۴۱۰	حکیم عبدالله		مولانا محمد حکیم
۴۱۱	میرزا محمد مقیم		فصل خامس: خطبا
۴۱۳	معینا محمد	۳۸۹	امیر محمد ابراهیم مهریجردی
۴۱۶	محمد مفید		فصل ششم: منجمان
۴۱۷	محمد رضی	۲۹۱	مولانا محمد طاهر منجم
۴۱۸	میرزا حسن بیگ	۳۹۲	مولانا محمد مظفر خلف نجما محمودا *
۴۱۸	محسنا نصر آبادی	۳۹۳	مولانا جعفر
	فصل نهم: شاعران		فصل سابع: خطاطان
۴۲۲	مجد همگر	۳۹۶	مولانا شمس الدین محمد شاه
۴۲۳	وحشی بافقی		مولانا کمال الدین بن مولانا شهاب الدین
۴۲۶	غیاث الدین علی نقشبند	۳۹۷	عطار
۴۳۱	مولانا محمد زمان رونقی	۳۹۷	فاطمه سلطان
۴۳۲	امینا محمد	۳۹۸	مولانا ابوطالب
۴۳۵	مولانا حسن یزدی	۳۹۸	مولانا نورالدین کجومی
۴۳۶	مولانا محمد امین متخلص قاری	۳۹۹	مولانا افضل
۴۳۸	امیر محمد قاسم متخلص به نبیره	۴۰۰	مولانا زین العابدین آبخوری
۴۴۰	امیر سید علی (میر صوتی)	۴۰۱	مولانا محمد حسن
۴۴۱	مولانا شاه محمد	۴۰۱	مولانا کمال الدین اصیل
۴۴۳	خواجه عبدالغالب	۴۰۱	خواجه علی اکبر
۴۴۴	نوزی تنباکوفروش	۴۰۱	ملا علی عبد الوهاب
۴۴۵	ملا عرشی	۴۰۲	حاجی محمد حسین ولد حاجی قطبا
۴۴۷	ملا رمزی	۴۰۲	میرزا محمد فضائی طباطبائی
۴۴۸	ملا صاحب نائینی	۴۰۲	مولانا رحیم قاری
۴۴۸	ملا فوقی یزدی	۴۰۳	ملا زکی

۴۶۷	ملا محمد مجیب	۴۵۰	مولانا اختری یزدی
۴۶۸	اوجی	۴۵۱	ملا وارسته
۴۶۸	قبولی	۴۵۱	شیخ نور مالیری
۴۶۸	شوخی	۴۵۲	مفید املایات
۴۶۸	عشرتی	۴۵۲	خواجه محمد ظهیر مخمل باف
۴۶۸	محمد مؤمن	۴۵۳	آقا احمد مشهور بناخدا
۴۶۹	دیری یزدی	۴۵۴	مولانا نظاما فیروز آبادی (ناظما)
۴۶۹	محمد باقر زرکش	۴۵۵	ملا محمد کاظم گوشه باغ گندم
	فصل دهم: اشراف و اعیان مبنی بر سه سطر	۴۵۵	سعیدای مجنون
	سطر اول: در ذکر اشراف	۴۵۶	مولانا آزاد یزدی
۴۷۲	محمد زمان سلطان بایندر ترکمان	۴۵۶	مولانا صفائی
۴۷۵	میرزا اسحاق بیگ	۴۵۶	فیض یزدی
۴۷۷	محمد علی بیگ ناظر بیوتات	۴۵۶	مولانا هیت الله نوائی
۴۸۲	آقا حاجی	۴۵۶	ملا مؤمن اردکانی
۴۸۷	خواجه پیر احمد	۴۵۷	زمانا کفاش (سالک)
۴۸۷	خواجه محمد علی یزدی	۴۵۸	ملا کسوتی
۴۹۲	میرزا محمد سمیع	۴۵۸	ملا آگهی
۴۹۳	مولانا محمد امین قاری	۴۵۹	ملا کاسب
۴۹۴	خواجه سیف الدین محمود نقشبند	۴۶۰	شوقی
۴۹۵	مولانا عبدالحی متولی	۴۶۰	سراج الدین
۴۹۸	خواجه کریم الدین براکوهی	۴۶۱	مولانا زمانی
۴۹۸	خواجه شمس یوسف	۴۶۲	مولانا امینی
۴۹۹	حاجی مولانا قطب الدین	۴۶۲	محمد باقر
۵۰۰	خواجه محمد شفیع	۴۶۲	مولانا شمس
۵۰۱	حاجی غلامرضا مال امیری	۴۶۲	ملا محمد باقر
۵۰۲	میر کمال بندر آبادی	۴۶۳	ندائی
۵۰۴	خواجه علی اکبر طراح	۴۶۳	معانی
	سطر دوم در ذکر صلحا و گوشه نشینان	۴۶۴	ملا الفتی
	مشمول بر دو حله	۴۶۴	ذهنی نقاش
	حله اول: در ذکر گوشه نشینان	۴۶۵	محمد سعید مالیری
۵۰۶	امیر هدایه الله	۴۶۶	ملا محمد فدائی

۵۰۶	حاجی محمد زمان چندقی	۶۱۲	شیخ زین الدین علی بن محمود بن بنیمان
۵۰۷	شیخ اسمعیل صوفی	۵۸۸	(بابا شیخ علی پیداخوندی)
۵۰۸	خواجه محمد علی حاجی ارباب	۶۱۲	شیخ سالك ناصح ضیاء الدین یوسف
۵۰۹	درویش علی خان	۶۱۴	عز الدین داود
۵۱۰	سیف‌آزر کش	۶۱۷	شیخ شمس الدین محمد بن بهاء الدین
حله دوم: در ذکر هنروران		۶۱۸	سلطان حاجی مسافر
۵۱۱	محمود نقاش	۶۱۸	سلطان قطب الدین
۵۱۱	خواجه مسعود		شیخ جمال الاسلام ابی سعید محمد
۵۱۲	استاد محمد صالح	۶۲۱	احمد بن مهر یزد
۵۱۲	استاد ملک قصاع	۶۲۴	شیخ تقی الدین عمر استادان
۵۱۳	خواجه سمیع زرگر	۶۲۴	شیخ خلیل آسوده
۵۱۳	استاد محمد معمار	۶۲۵	شیخ فخر الدین پیر مراد
مقاله سیم			
در ذکر افعال امامزادگان و مشایخ			
۵۲۰	امامزاده ابو جعفر	۶۲۶	بابا مجد الدین
۵۳۱	شاه زاده فاضل بن موسی	۶۲۶	امیر جنید
۵۳۳	سید حسین گل سرخ	۶۲۶	بابا ضیاء الدین ابدال
۵۳۵	امیر علی قوام الدین	۶۶۷	شیخ زین الدین علی سوخته
۵۳۶	سید قطب الدین	۶۲۷	مولانا شرف الدین خضر
۵۳۷	سید نظام الدین حیدر (سید روح الله)	۶۲۷	شیخ شکور
۵۳۹	سید تاج الدین	۶۳۱	حاجی حسینی
۵۴۱	سید سرچم	۶۳۱	شیخ احمد فهادان
۵۴۱	سادات عریضی (سادات قل هو الله)		شیخ فرید الدین عبدالباقی و مولانا شمس
۵۴۲	صاحب خط سبز	۶۳۳	الدین محمد خلوتی
۵۴۳	سید نصر	۶۳۴	شهادی فہرج
۵۴۳	سید صحرا	۶۳۷	سلطان زرن دیان
۵۴۳	سید رکن الدین محمود	۶۳۷	حاجی صدر الدین
۵۶۰	امیر معین الدین اشرف	۶۳۸	مولانا مجد الدین
۵۶۱	شیخ تقی الدین دادا محمد	۶۳۹	بابا محمد مشهور به بابا ناصر
۵۷۹	سلطان حاجی نجم الدین محمد شاه	۶۳۹	شیخ احمد صائم الدھر
		۶۳۹	مولانا عز الدین ابراهیم فیروزانی
		۶۴۰	حاج علی رودشتی
		۶۴۰	سلطان قطب الدین زنگی

مقاله چهارم

در ذکر مساجد و مدارس و رباطات و قری

و مزارع و قنوات

گفتار اول :

مساجد

مسجد جامع کبیر

مسجد جامع میرچقماق

مسجد جمعه سرریگ

مسجد فرط

مسجد جمعه سر آب نو

مسجد مصلی عتیق

مسجد میر حسین

مسجد جمعه یعقوبی

گفتار دوم :

مدارس و بقاع و خوانق و رباطات

اول : مدارس

مدرسه رکنیه

مدرسه شمسیه

مدرسه ضیائیة شهرستان

مدرسه حسینیہ

مدرسه خانقاه

مدرسه سرریگ

مدرسه امیر آخوریہ

مدرسه دارالصفاء (قطبیہ)

مدرسه خواجه ابوالمعالی

مدرسه اصیلیة دهوک

مدرسه یوسف چهره

مدرسه قطبیہ حاجی عماد

الثانی : در ذکر بقاع

بقعة خانزاده و مخدومزاده

۶۶۰ خانقاه اشکدر

۶۶۰ خانقاه فیروز آباد میبد

۶۶۰ خانقاه اردکان

۶۶۰ خانقاه چاهوک مهر بگرد

۶۶۱ رباط چفته

۶۶۱ رباط شوراب

۶۶۱ رباط یاغمش

۶۶۲ رباط انجیره

۶۶۲ رباط خرانق

۶۶۲ رباط ساغن

۶۶۲ رباط پشت بادام

۶۶۵ رباط شتران

الثالث : در ذکر مصانع

۶۶۶ مصنعة چارسوق

۶۶۶ مصنعة مصلی عتیق

۶۶۷ مصنعة خان احمد

۶۶۹ مصنعة محلة فهادان

۶۶۹ مصنعة محلة ابوالمعالی

۶۷۰ مصنعة خلف باغ عز آباد

۶۷۰ مصنعة شهاب الدین قاسم

۶۷۰ مصنعة گازرگاه

۶۷۰ مصنعة درب مهر بگرد و درب کابل

۶۷۱ مصنعة زاویه

گفتار سوم :

در ذکر قری و مزارع

اهرستان (باغ کمالا، باغ عیشاباد، باغ

۶۷۳ فردوس

باغ شاه، باغ سبک، باغ شاه نگار،

مامانوک، باغ عز آباد، باغ سعد آباد)

۶۸۱ چم تفت

۶۴۳

۶۳۹

۴۵۰

۴۵۰

۴۵۲

۴۵۲

۴۵۴

۴۵۳

۶۵۴

۶۵۵

۶۵۶

۶۵۶

۶۵۷

۶۵۷

۶۵۷

۶۵۸

۶۵۸

۶۵۸

۶۵۸

۶۵۸

۶۵۹

۶۵۹

۶۰۹

۷۳۷	ذکر بعضی عمارات مبارزالدین محمد	تفت (خانقاه تفت ، باغ دیوانخانه ، باغ دلگشا
	مقاله پنجم	۶۸۲
	در ذکر بعضی غرایب روزگار و شرح شمه‌ای	باغ دولتخانه ، بقعه صفیه ،
۷۴۳	از احوال سرگشته وادی ناکامی	باغ محمدرفیعا ، باغ خلیل آباد)
	خانه	گفتار چهارم:
۸۲۸	فصل اول	در سبب بنای خطه یزد
۸۲۷	فصل دوم	۷۳۶ ذکر عمارات ابو جعفر علماء الدوله

متن کتاب جامع مفیدی

